

MUZEJSKI ČASOPIS

GORNJESAVSKI MUZEJ JESENICE IN MUZEJSKO DRUŠTVO
JESENICE

September, 2011

Ob koncu leta bo v Kosovi graščini razstava o fotografskem ateljeju FRANCA VILMANA

Projekt Gornjesavskega muzeja Jesenice predstavlja ohranjeno dediščino nekdanjega fotografskega ateljeja Franca Vilmana na Stari Savi. Na razstavi bo prikazana njegova dejavnost in predstavljen bo del digitaliziranega gradiva. Na steklenih ploščah so se ohranili posnetki, ki so nastali v jeseniškem fotoatelju nad Markotovo gostilno.

Franc Vilman, ki je atelje kasneje prevzel od Andreja Čuferja, je predvsem študijski - portretni fotograf. Tako so v ateljeju njegovi predhodniki in sodelavci v času delovanja (na podlagi naročilnih knjig) od leta 1904 do 1947 posneli okrog 20 000 posnetkov na steklene plošče različnih formatov od 6x9, 9x12, 10x15 cm in tudi večje.

Prevladujejo osebni portreti ljudi, vezani na osebne praznike in praznovanja ob rojstvu, poroki in žalovanju ob smrti. Mnogo je vojakov, tudi tistih na terenu. družin, skupin prijateljev.

Med skupinskimi fotografijami so tudi posnetki gledaliških iger, narodne noše in ne nazadnje tudi Vilmanova družina.

Poleg študijskih posnetkov so se ohranili tudi tisti s terena, med katerimi so zanimive razglednice z okolice (Mojstrane, Kranjske Gore, Bleda z okolico, vasi pod Stolom, Triglavsko pogorje) in številni dogodki predvsem iz prvih petdesetih let 20. stoletja, ko je deloval atelje pri Vilmanu.

Avtorji razstave Silvo Kokalj, Zdenka Torkar Tahir in Katja Žvan pa nam bodo na razstavi in v spremljajočem katalogu predstavili še marsikaj zanimivega.

Razstavo odpiramo 2. decembra v Kosovi graščini.

Irena Lačen Benedičič,
Vodja projekta

*Nekdanji
fotografski atelje
Franca Vilmana
na Stari Savi
(foto Franc Vilman)*

KAKO SO VČASIH ŽIVELI NA HRUŠICI

Projekt Ljudske univerze Jesenice oziroma študijski krožek Kako so včasih živeli, ki ga vodiva mentorici etnologinji (spodaj podpisana in Nataša Kokošinek, vodja domoznanskega oddelka Občinske knjižnice Jesenice), smo letos preselili na Hrušico.

Od leta 2007 smo v GMJ uspešno zaključili že pet študijskih krožkov, v katerih so aktivno sodelovali 103 zapisovalci krajevne zgodovine. Njihovih 86 prispevkov je bilo objavljenih v petih knjigah. V njih lahko Jeseničani in drugi prebirajo odstrte spomine na preteklost Jesenic oziroma posameznih predelov, kot so: Podmežakla, Stara Sava, Murova, Planina pod Golico, Plavški Rovt, Prihodi in Blejska Dobrava.

Na Hrušici smo se že dvakrat srečali. Udeleženci krožka so si skupaj z mentoricama določili naloge. Čez poletje so nekateri že zapisali svoje prispevke, drugi pa vsaj premislili o izbranih temah. Tako lahko jeseni z optimizmom nadaljujemo delo, ki bo končano decembra z objavo in predstavitvijo knjige Kako so na Hrušici včasih živeli? Verjetno bo objavljenih okoli 20 spominskih zapisov, saj knjiga ne sme preseči 72 strani. Od obsega posameznih prispevkov (navadno od 1 do 6

strani tipkopisa oz. računalniškega zapisa) je odvisno tudi število objavljenih fotografij. Med spodaj naštetimi avtorji so razdeljene in bolj ali manj dogovorjene naslednje teme spominskih zapisov: Jože Palčič - Hrušica in Hrušičani nekoč, Božena Ronner - družinska zgodba; Ada Preželj - Moji spomini na Vilo; Franci Rihtaršič - Sorodstvene vezi na Hrušici; Palčič piše o šiviljstvu ter o življenju v stavbi Restavracija; Jože Smrekar o starem vaškem jedru; Tone Konobelj o gradnji hiše v novem naselju na Belem polju; Stanko Razinger o Tonejevi hiši in Razingerjevem rodu; Neda Kovačič o Ocepkovi gostilni; Jože Pajer o Pajerjevi gostilni; Janez Tarman o gradnji železniškega predora; Vlasta Felc o šolstvu po spominih Cilke Ščavničar; Davorin Mikula o godbi; Janko Kavalarič o gledališču; Mojca Bele o pustnih sprevodih; Janko Rabič o športu in športnikih; Jože Kobentar o nekaterih krajevnih zanimivostih. Objavljen pa bo tudi tekst iz arhiva krajevne skupnosti o tragični usodi Frančiške Ambrožič, matere štirih talcev (ubiti 27.7.1942).

Ker projekt še ni zaključen, mentorici vabiva tudi druge sedanje in nekdanje krajanke, da se nam s svojimi spomini na preteklo življenje na Hrušici ali s kako zanimivo fotografijo še pridružijo.

IZ VSEBINE

Stran 1:

- Ob koncu leta bo v Kosovi graščini razstava o fotografskem ateljeju Franca Vilmana

- Kako so včasih živeli na Hrušici

Stran 2:

- Program razstav in prireditvev Gornjesavskega muzeja Jesenice v Kosovi graščini in na Stari Savi

- 100-letnica rojstva Jaka Čopa

Stran 3:

- Program muzejskih večerov Muzejskega društva Jesenice

- Živeti z gorami

- Svetišče paleolitskih lovcev

- Kranjskogorski zbornik

- Kdo smo in od kod prihajamo

Stran 4:

- Muzejski dan, 17. 9. 2011

- Hrvaško Zagorje in Krapinski pračlovek, 8. 10. 2011

- Utrinek s spomladanskega izleta v Šavrinjijo

**PROGRAM RAZSTAV IN PRIREDITEV GM JESENICE
V KOSOVI GRAŠČINI IN NA STARI SAVI od septembra do decembra 2011**

KOSOVA GRAŠČINA		
Datum in ura	Naziv prireditve	Organizator prireditve
do 30. 9. od torka do petka 10.00-12.00 16.00-18.00	Fotografska razstava Tihomirja Pinterja - Trenutki z umetnikom	GMJ
do 30. 9. od torka do petka 10.00-12.00 16.00-18.00	Likovna razstava Klavdija Tutte - Slike, objekti in keramika 2008-2011	GMJ
6. 10. 2011 ob 18. uri (do 28. 10.)	Odprtje fotografske razstave Janeza Šmitka - Moje poti	GMJ
3. 11. 2011 ob 18. uri	Odprtje kolektivne likovne razstave Brine Torkar, Jerneja Malija, Ane Grobler, Brede Šturm, Mance Nečimer in Roberta Prašnikarja	GMJ
4. 11. 2011 ob 13. uri	Odprtje likovne razstave Ilustracije rib v Sloveniji	MDJ v sodelovanju s Tehniškim muzejem Slovenije
1. 12. 2011 ob 18. uri (27. 1. 2012)	Likovna razstava Marjana Židaneka - Železo in kreda	GMJ
2. 12. 2011 ob 18. uri (do 27. 1. 2012)	Muzejska razstava Fotograf Franc Vilman s Stare Save	GMJ
Datum in ura	Naziv prireditve	Organizator prireditve
RUARDOVA GRAŠČINA		
23. 9. 2011 ob 17. uri	Ob dnevi evropske kulturne dediščine- brezplačna muzejska delavnica za otroke Igriva arhitektura	GMJ
7. 10. 2011 ob 17. uri	Ob Tednu otroka - brezplačna delavnica za otroke Tovarna igrač	GMJ
KASARNA		
28. 9. 2011 ob 16. uri	Žena gospodinja - prireditev ob Dnevi evropske kulturne dediščine	GMJ v sodelovanju z OŠ Toneta Čufarja Jesenice
KOLPERN		
27. 9. 2011 ob 19. uri	Odprtje razstave reportažne fotografije Janka Rabiča Ustvarjalci časa	GMJ
23. 11. 2011 ob 16. uri	Ustvarjalna delavnica za vse generacije Adventni venčki	GMJ

100-LETNICA ROJSTVA JAKA ČOPA

Letos mineva 100 let od rojstva legende slovenske planinske fotografije. V zbirki planinskega muzeja hranimo velik del njegove zapuščine – tako fotografske kot predmete in arhivske. 100-letnica rojstva je lepa priložnost, da to gradivo pokažemo tudi širši javnosti, zato smo v Slovenskem planinskem muzeju postavili muzejsko-fotografsko razstavo (spodaj podpisane avtorice) z naslovom **FOTOGRAFSKI POET SLOVENSkih GORA**, ki smo jo ob številnih Jakčevih prijateljih, sorodnikih in občudovalcih odprli 8. junija. Glavnino razstave predstavljajo Čopove fotografije iz njegovih šestih monografij, v vitrinah pa smo razstavili njegove osebne predmete, fotoaparate, priznanja, dnevnike, uredili smo rekonstrukcijo temnice z originalnim gradivom, predvajali projekcijo fotografij znamenitega predavanja s pravljičjo o Zlatorogu, del razstave pa so tudi osebne

fotografije, ki ga prikazujejo od otroških do poznih let. Poleg razstave smo obletnico obeležili z izdajo monografije **FOTOGRAFSKA PESEM JAKA ČOPA**, v kateri smo zbrali 100 najbolj značilnih črno-belih fotografij.

Jaka Čop (26. 10. 1911, Jesenice – 5. 1. 2002, Jesenice) izhaja iz številne planinske družine Čopov, med katerimi je zagotovo najbolj znan Jakov stric, alpinist, gorski vodnik in reševalec Joža Čop. Tudi Jakov oče Jakob je bil velik ljubitelj gora, gorski vodnik in dolgoletni gospodar koč na Golici. Mati Ivana je bila lastnica kavarne sredi Jesenic.

To je bil razlog, da je bil Jaka po osnovni izobrazbi natakar. Zaradi poškodbe kolena tega poklica ni mogel opravljati. Zaposlil se je v jeseniški železarni, kjer je do upokojitve delal v tehničnem biroju.

Domača kavarna je bila shajališče in zbirališče številnih znanih planincev. Polni doživetij z gora so v Jaku budili radovednost in ljubezen do planinskega sveta. Posebej mu je bila pri srcu dolina Soče – Trenta, s katero se je prvič srečal v otroških letih v pravljičji o Zlatorogu. Od takrat naprej ga želja doživljati divji svet med visokimi gorami ni več zapustila. Prepotoval in prehodil je vse Alpe in vso Evropo, podal se je celo v Ameriko, njegov stalni sopotnik na vseh poteh pa je bil fotografski aparat.

Prvo fotografijo je posnel pri desetih letih, vzornik pa mu je bil jeseniški fotograf Fran Pavlin. Bil je član Turistovskega kluba Skala, ki na vrhunsko raven ni dvignil le slovenskega alpinizma, temveč tudi umetniško fotografijo. Po drugi svetovni vojni je sodeloval na mnogih razstavah doma in v tujini in za svoje fotografije prejel številna odlikovanja in priznanja. Dosežke predvojnne planinske fotografije je v svojih delih še nadgradil. Še posebej se je njegovo oko izurilo za črno-belo fotografijo. Bil je mojster za opazovanje svetlobe in senc, za sceno, ki mu jo je postavila narava. Ob upoštevanju zakonitosti kompozicijske gradnje posnetka, smislu za usklajevanje svetlobnih partij in določanju pravega izreza, iznajdljivosti in potrpežljivosti se je zanesel predvsem na lastno intuicijo in motive izbiral po navodilih srca. Vse skupaj se je zapisalo skozi oko kamere na fotografije, ki jih lahko občudujemo v knjigah Svet med vrhovi, Raj pod Triglavom, Viharniki, Kraljestvo Zlatoroga, Slovenski kozolec, Trenta in Soča. Z večjim sestavljanjem ozadja gorske pokrajine (z osprejem dolin in življenjem v njih) je znal ustvariti hkrati romantično vzdušje in realistično pričevanje o času, ki je minil. Njegove fotografije imajo tudi dokumentarno vrednost.

Z mnogimi predavanji z diapozitivi je skrbel za popularizacijo planinske fotografije in gorskega sveta. Pravljičjo o Zlatorogu je predstavil več kot 70.000 šolskim otrokom. Imel je več kot 60 samostojnih in skupinskih razstav, fotografije je objavljali tudi v domačih in tujih knjigah, časopisih in revijah. Bil je neprekosljiv ambasador naših Julijcev, v zadnjih letih življenja pa tudi z njimi povezanega Triglavskega narodnega parka. Slovenski gorski in visokogorski svet je v njem našel svojega najboljšega, najbolj zvestega upodobljalca, ki ga je v več desetletij trajajočem intenzivnem fotografskem ustvarjanju uspel posneti iz vseh zornih kotov.

Elizabeta Gradnik

Viri in literatura:
Globočnik Damir: Jaka Čop, retrospektivna razstava/katalog, galerija v Prešernovi in mestni hiši, Gorenjski muzej Kranj, julij/avgust 1997
Mihelič Jože Andrej: Jaka Čop, Planinski vestnik december 2001, str. 550
Tarman Slavko: Jaka Čop – mojster planinske fotografije, Jeklo in ljudje, Jeseniški zbornik VI, Jesenice 1991, str. 253–255
Osebni fond Jaka Čopa, Arhiv Slovenskega planinskega muzeja Mojstrana, Gornjesavski muzej Jesenice
<http://onger.org/?id=273&mode=chron>

PROGRAM MUZEJSKIH VEČEROV MDJ

15. september: mag. Marko Mugerli – Življenje Eri-
ke Heim – smučarke in alpinistke

20. oktober: dr. Boštjan Odar - Svetišče paleolitskih
lovcev

17. november: dr. Janez Mlinar – Kranjskogorski
zbornik

15. december: doc. dr. Verena Vidrih Perko – Kdo
smo in od kod prihajamo – sprehod skozi arheološ-
ke dobe na Gorenjskem

Vsi muzejski večeri bodo v Kosovi graščini (2. nadstrop-
je), Titova 64 na Jesenicah, vsak tretji četrtek v mesecu
ob 18. uri. Vabljeni tudi nečlani MDJ.

ŽIVETI Z GORAMI, 15. SEPTEMBER

Zatopljeni v svoje obveznosti pogosto pozabljamo na starejše ljudi, ki živijo v naši sredi in jim naša majhna pozornost povzroča neskončno veselje. Če si vzamemo čas in jim prisluhnemo, nas obogatijo z zanimivimi zgodbami in tudi z življenjsko energijo, ki jo imajo nekateri izmed njih. Takšna je tudi 98-letna Jeseničanka Erika Heim.

Bila je izvrstna alpinistka in aktivna članica Turistovskega kluba Skala. Navduševala se je nad smučanjem in postala prva državna prvakinja v smuku in alpski kombinaciji. Smučarsko opremo si je lahko privoščila, ker je delala kot zobna asistentka pri jeseniškem zobozdravniku dr. Jožetu Ludwigu, ki je imel zobno ordinacijo v nekdanjem hotelu Paar nasproti železniške postaje. Heimova mi je zaupala podatke, ki so dragoceni za zgodovino prve in druge svetovne vojne, slovenskega alpinizma in jeseniškega zobozdravstva.

Predstavil jih bom na predavanju. Hkrati bom zavrtel filmske posnetke, ki so nastali, ko sem jo obiskoval in ko sem jo peljal na Vršič. Tukaj so namreč lepi pogledi na gore, ona pa celo življenje živi z njimi.

mag. Marko Mugerli,
Gornjesavski muzej Jesenice

SVETIŠČE PALEOLITSKIH LOVCEV, 20. OKTOBER

Kar dve svetovno pomembni starejše kamenodobni ali paleolitski jamski najdišči se nahajata v Sloveniji. Potočka zijavka je bila odkrita leta 1928, Divje babe I pa leta 1979. V obeh so potekale obsežne raziskave in obe jami sta vsaka v svojem času postregli za svetovni odmev zaradi izdelkov iz kosti, ki so jih za seboj zapustili paleolitski lovci.

Nenavadna lega jam v strmih pobočjih pa je zadnja leta vzbudila nov pogled na obe najdišči. Po večletnem preučevanju krajin, v katerih jami ležita, je vse bolj očitno, da sta bili v ledeni dobi tako Potočka zijavka kot Divje babe I svetišči.

dr. Boštjan Odar, arheolog

KRANJSKOGORSKI ZBORNİK, 17. NOVEMBER

Relativno pozno poseljena dolina v zgornjem toku reke Save v pričujoči monografiji prinaša strokovne, a hkrati za poljudne bralce, zanimiva odkritja, spoznanja o življenju in razmerah na tem območju.

Monografijo izdaja Gornjesavski muzej Jesenice, financira pa Občina Kranjska Gora. Priznani strokovnjaki vsak na svojem področju osvetljujejo tudi nove podatke o tem prostoru.

Tako arheolog Milan Sagadin predstavlja najstarejše najdbe in zgodovino, Janez Mlinar odkriva delček srednjeveške zgodovine kraja, Marko Mugerli cerkvene razmere, Stane Okoliš piše o šolstvu, o naravnih znamenitostih ali posebnostih pa Janez Gregori.

Urednik Janez Mlinar bo predstavil prispevke avtorjev in zgodovino Kranjske Gore oziroma občine od samega začetka, prvih omemb, do konca 19. stoletja.

Barvna monografija bo zanimiva tudi po slikovnem, fotografskem materialu, saj prinaša mnoge manj znane upodobitve in podobe naših krajev.

Irena Lačen Benedičič,
direktorica GMJ

KDO SMO IN OD KOD PRIHAJAMO – SPREHOD SKOZI ARHEOLOŠKE DOBE NA GORENJSKEM, 15. DECEMBER

Predavanje bo ponudilo kratek sprehod po naši najoddaljenejši preteklosti, od kratkega pogleda na razvoj človeške vrste, do najstarejših arheoloških obdobij in poselitve Slovanov. Predstavitev dob bo slonela na arheoloških najdiščih in predmetih iz zbirk Gorenjskega muzeja. Tako bomo spoznali temeljne značilnosti posameznih dob, njihovo časovno oddaljenost od današnjega časa in katere sledi so bile odkrite v naši okolici. Predavanje se bo dotaknilo tudi našega odnosa do dediščine in maternega jezika, kot temeljne identitetne vsebine.

doc. dr. Verena Vidrih Perko

Keramična skodelica iz časa mlajše kamene dobe z Drulovke pri Kranju (avtor T. Lauko)

MUZEJSKI DAN 17. 09. 2011

V okviru Muzejskega dneva si bomo v soboto, dne 17. 09. 2011, ogledali **Planinski muzej v Mojstrani**.

Ogled bo potekal pod strokovnim vodstvom. Po končanem izletu se bomo okrepcali v bližnjem gostišču na Dovjem.

Za prevoz poskrbi vsak udeleženec sam. Dobimo se pred muzejsko stavbo v Mojstrani ob 10.00 uri.

Del stroškov – ogled in del stroškov malice krije Muzejsko društvo Jesenice.

Prijave:

Darka Rebolj, tel. štev.: 031/787-363

Utrinek s spomladanskega izleta v Šavrinjijo

Slovensko Istro na kakih 250 metrih nadmorske višine - Krkavče in Padno nam je predstavila gospa Rožana, ki je zrasla v tej deželici oljk in pršuta. Turizem je zanjo in za njene sokrajane nekaj svežega, prijaznega in človeško pomembnega. Cesta navkreber in po grebenih šavrinjskih gričev se vije med oljčnimi nasadi mimo cerkvice sv. Blaža z znamenitim pletenim ornamentnim kamnom iz 9.st., v galeriji Božidarja Jakca opazujemo njegove risbe. In poslušamo pripoved, kako so Šavrinke nosile domač kruh, česen, fižol in drugo zelenjavo na glavi tri ure daleč peš naprodaj v obmorska mesta. Na dvorišču Tonine hiše pa smo okusili vso prijaznost tega slikovitega domačjskega kotička, ko sta nam ga. Rožana in njena hči postregli s kruhom in oljčnim oljem. Z etnološko zbirko v Tonini hiši v Sv. Petru pa smo lahko začutili vso pristnost te pokrajine. Vodja našega izleta g. Marko Terseglav res vedno najde kakšno tako zanimivost, ki bi nam bila brez njega nedostopna.

Majda Malenšek

Tonina hiša

HRVAŠKO ZAGORJE IN KRAPINSKI PRAČLOVEK

8. 10. 2011

Odhod ob 0.700 uri z avtobusne postaje na Plavžu (Čufar). Odpeljali se bomo do Varaždina, ki se nahaja na obrežju reke Drave in je poznan kot najbolj baročno mesto na Hrvaškem. Arheološka najdišča v Varaždinu pričajo, da sega zgodovina mesta več kot osem stoletij v preteklost. V obdobju od leta 1756 do 1776 je bil celo glavno mesto Hrvaške. Varaždin je tako postal mesto cerkva in samostanov, glasbe, cvetja, mesto jutranjih zvonov. Z lokalnim vodnikom si bomo ogledali trdnjavo Stari grad, mestno hišo ter zunanost palače Patačić, Erdodi, Sermage. Vožnja v Krapino. Krapinskemu človeku (Homo crapiniensis), ki sodi med neandertalce, znanstveniki pripisujejo več kot 100.000 let. Obiskali bomo novi Muzej krapinskih neandertalcev, ki s svojimi tehnološkimi dosežki sodi med najsodobnejše te vrste na svetu. Izjemen muzej je zaradi inovativne in interaktivne zasnove prejel že številne mednarodne nagrade. Predstavi nam svet pračloveka in nas popelje na sam začetek sveta. Lahko bomo uživali v odlični rekonstrukciji evolucije in vsaj za trenutek začutili vso moč prazračetka. Kosilo.

Nadaljevali bomo v Stubiško dolino, prizorišče legendarnega kmečkega upora. V Gornji Stubici si bomo ogledali orjaško večstoletno t.i. Gubčevo lipo, ki je naravni spomenik. V bližini je prekrasen park z baročnim dvorcem grofov Oršić, v katerem se nahaja Muzej kmečkih uporov, ki nas bo vrnil v davno pozabljen fevdalni čas. Po ogledu muzeja se bomo sprehodili še do spomenika Matije Gubca, voditelja kmečkega upora. Monumentalen spomenik je delo Antuna Augustinčiča, slavnega kiparja, ki je dosegel mednarodno slavo. Njegovo najslavnejše delo je kip konja, imenovan Mir, ki stoji pred zgradbo Združenih narodov v New Yorku.

Vožnja domov.

Cena izleta:

št. oseb	št. oseb	št. oseb	št. oseb	št. oseb	št. oseb
45	40	35	30	25	20
37,00 €	40,00 €	43,00 €	47,00 €	52,00 €	61,00 €

Cena vključuje:

- prevoz s turističnim avtobusom,
- zunanje ogleda po programu,
- vstopnino za ogled Muzeja krapinskega človeka,
- kosilo na hrvaški strani (brez pijače).

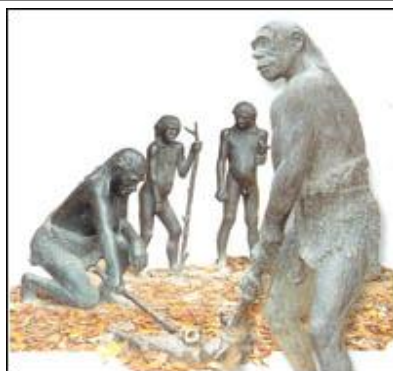
Možna doplačila:

- ogled dvorca Oršić z muzejem: 2,50 €/osebo
- obvezno lokalno vodenje po Varaždinu v hrvaškem jeziku: 80,00 €/skupino

Kot vedno, bo tudi tokrat del stroškov izleta krilo Muzejsko društvo Jesenice.

Prijave: Darka Rebolj, tel. štev.: 031/787-363.

Ob prijavi je potrebno plačati akontacijo v višini 20,00 € na osebo.

Krapinski pračlovek

Ustanovitelj: MUZEJSKO DRUŠTVO ;
Izdajata: MDJ in GORNJESAVSKI
MUZEJ JESENICE; Urednica: MAJDA
MALENŠEK
Postavitev in oblikovanje: LEJLA
KONJIČ, TIC JESENICE - RAGOR;
Naklada: 300 izvodov; Za člane MDJ je
časopis brezplačen; Tisk: GMJ

Zdenka Torkar Tahir, GMJ